

незалежної України, а її вже тричі змінювали, підлаштовуючи під амбіції нових правителів. Нині діюча Конституційна комісія є обмежено легітимною при підготовці нової Конституції України, адже вона є найвищим загальнодержавним законом. На жаль, держава на сьогодні не є цілісною. АР Крим нині підступно, з грубим порушенням міжнародного права є анексований Росією, а частина Донецької і Луганської областей - підконтрольні російсько-терористичним військам. Прийняття Основного Закону в той час, коли його дія не поширюється на всю територію України, є певною мірою передчасним рішенням. На наш погляд потрібно внести зміни до нині діючої Конституції України, а також прийняти необхідні органічні закони.

Задля оптимізації тексту і норм Основного Закону, чинного на даний момент, 3 березня 2015 року Президент України П.Порошенко підписав Указ «Про Конституційну Комісію». Дійсно, назвати всі положення Конституції України повністю обґрунтованими і вірними не можна. Але попередні спроби зміни Основного Закону не увінчалися успіхом. Як висловлювався академік В.Копейчиков: «Конституція за своїм значенням і роллю не може слугувати засобом у боротьбі різних політичних сил. Сила самої Конституції, її політичне значення перш за все в її стабільності, послідовності у здійсненні її настанов»[6, с.4].

Еволюція його поглядів та ідей у різних сферах правового поля і дійсності пройшла тернистий шлях від члена Комуністичної партії Радянського Союзу до визнаного громадського та державного діяча України. Його дослідження випереджали час, а учні нині продовжують справу свого вчителя. Академіка В. В. Копейчикова по праву можна назвати класиком: теоретик права, який своїми працями зробив значний внесок в історію держави та права України.

Список використаних джерел

1. Володимир Володимирович Копейчиков. Наукова школа прав людини та їх забезпечення в діяльності правоохоронних органів / [М. М. Пендюра, С. Д. Гусарев, В. С. Заяць, О. Д. Тихомиров]. Київ, 2008. 34 с.
2. Декларація Про державний суверенітет України від 16 лип. 1990 р. № 55-12. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1990. № 31. Ст. 429.
3. Про проголошення незалежності України : Постанова Верховної Ради Української РСР від 24 серп. 1991 р. № 1427-12. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/55-12>.
4. Капічон О. Г. Історико-правова спадщина академіка В. В. Копейчикова : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2018. 20 с.
5. Копейчиков В., Гусарев С. Питання реалізації Конституції України. *Вісник Академії правових наук України*. Харків, 1997. № 3. С. 15–23.
6. Основи конституційного права України : підручник / за ред. В. В. Копейчикова. 2-ге вид., допов. Київ, 1998. 288 с.

Студент за ОР «Бакалавр» юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Карпович Анна¹

АКТУАЛЬНЕ ПИТАННЯ ЩОДО НОРМАТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ОСОБИТОСТІ

З проголошенням незалежності України з'явилися необхідні умови для повномасштабного вивчення механізму формування правомірної поведінки кожного індивіда суспільства. Дослідження основних аспектів механізму формування мотивації правомірної поведінки особи та суспільства в цілому має важливе теоретичне й

¹ Науковий керівник: Теремцова Н.В.

практичне значення для розвитку держави. При вирішенні цієї проблеми важливе місце необхідно приділити виявленню основних факторів, що впливають на мотивацію правомірної поведінки особи.

У сучасних умовах кожна держава має на меті розбудувати своє громадянське, правове суспільство. У цьому суспільством має бути реалізовано принцип верховенства права, де всі суб'єкти підпорядковуються праву не за примусом, а за переконанням, вони можуть вільно висловлювати свою думку, приймати власні рішення, відчувати себе самостійними та незалежними.

Правова поведінка – це сукупність вчинків у вигляді дій чи бездіяльності, які мають соціальне значення, регламентуються нормами права та зумовлюють правові наслідки. В другому трактуванні: правова поведінка – це дії людини, що регулюються суспільними і правовими нормами, й за порушення цих норм настає відповідальність у вигляді негативних наслідків. Враховуючи зміст вчинку, правову поведінку можна поділити на два види: правомірна та неправомірна [4, с. 185].

Варто зазначити, що за теоретичними вченнями Т. Гоббса, людина – це абстрактний індивід, який керується виключно своїми інтересами, мотивами, особистим розсудом, прагненням до самозбереження та щастя. Таке твердження не достатньо розгорнутим, бо зводить людину до неморального розумного егоїста [2, с. 108].

Правова позиція Конституційного Суду України з питання «правомірної та протиправної поведінки» висвітлена у рішенні від 29 червня 2010 року у справі № 1-25/2010, в якому зазначено, що одним із елементів верховенства права є принцип правової визначеності, де стверджується, що обмеження основних прав людини та громадянина й втілення цих обмежень на практиці допустиме лише за умови забезпечення передбачуваності застосування правових норм, встановлюваних такими обмеженнями; обмеження будь-якого права повинне базуватися на критеріях, які дадуть змогу особі відокремлювати правомірну поведінку від протиправної, передбачати юридичні наслідки своєї поведінки. У Рішенні від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005 Конституційний Суд України зауважив, що із конституційних принципів рівності і справедливості випливає вимога визначеності, ясності і недвозначності правової норми, оскільки інше не може забезпечити її однакове застосування, не виключає необмеженості трактування у правозастосовній практиці і неминуче призводить до сваволі (абзац другий підпункту 5.4 пункту 5 мотивувальної частини) [1]

Отже, проаналізувавши рішення Конституційного Суду можна підвести підсумок, що правомірна і протиправна поведінка є двома сутнісними категоріями. Поведінка особи є виразом внутрішньої волі і прагнень особистості, яка обмежується нормативною регуляцією, і обов'язком діяти відповідно до існуючих норм, встановлених у суспільстві і державі. Не зважаючи на це, окремі вчинки людини, з яких в подальшому складається сама його поведінка, не завжди відповідають нормам і вимогам існуючого соціально-правового порядку співіснування. Все це пояснюється тим, що кожна особа наділена свідомістю і волею, які диктують нам наш вибір, в залежності від зовнішніх факторів.

Одним із факторів, що впливає на формування правомірної поведінки є середовище її існування – сім'я. Вона завжди була основою суспільства, з неї починається пізнання зовнішньої моралі, побудова внутрішніх психологічних установок особистості та формування характеру людини. У сім'ї особа вивчає і приймає у свою поведінку ті норми суспільного порядку, що склалися в суспільстві, копіює психологічну модель поведінки своїх батьків, формує свою правосвідомість.

На нашу думку, правосвідомість фіксує соціально прийнятні моделі поведінки, що реалізуються у суспільних відносинах і відображають існуючі правові ідеї, цінності і норми. З іншого боку, правові ідеї, які об'єктивувалися в системі правових норм, одухотворяють правову організацію юридичних відносин, трансформуються в

переконання (тобто правосвідомість) тих, хто формує на їх основі нові норми права, хто застосовує чинне право, хто керується ним у повсякденній діяльності, дотримується і використовує його.

Якщо правомірна поведінка є наслідком вибору особи, то вона має мати і свої детермінанти, тобто причини, умови, підстави. Такими причинами вчені різних країн визнають насамперед саме внутрішній світогляд людини, її сутність, і нормативно-правовий механізм регуляції суспільства та поведінки у ньому. Основними чинниками, які впливають на поведінку особи, напевне, потрібно вважати мораль, сім'ю, віру, культуру, існування можливості вибору, світогляд, мотивації, страхи, бажання, самовизначення і самовираження, стиль, спосіб, умови і рівень життя, освіченість і обізнаність, дійсність, внутрішньо-особистісні переконання і цінності, форми і способи владного дозволу і примусу, методи контролю свободи людини, організацію суспільства, колектив, суспільні орієнтації і установки, та, мабуть, найосновніше – інтелект і воля.

Їх умовно поділити на дві групи: 1) внутрішні; 2) зовнішні. Внутрішніми причинами потрібно вважати саме усвідомлення особою значення своїх дій, якість сприйняття норм як соціальних, так і правових, їх трансформацію через суб'єктивне оцінювання та вираження у формі дій у суспільстві. Такий спосіб вираження може набути як правомірного, так і неправомірного характеру. Зовнішніми причинами, мабуть, потрібно вважати саме норми правової системи та соціально правової політики в країні, яка виступає як регулятор суспільних відносин у різних сферах його життя. Але не завжди нормативні акти містять в собі ті норми, які є прийнятними для індивіда, для його моделі світобуття та існування [6, с. 73].

Отже, передусім, до факторів, що впливають на мотивацію правомірної поведінки особи, слід віднести обставини та умови соціально-економічного, організаційно-управлінського, морально-культурного, інтелектуального, психічного характеру. Всі ці чинники так чи інакше здійснюють вплив на людину. Вони впливають із життя суспільства і є віддзеркаленням його поведінки, якщо суспільство чинить так, то відсоток того, що особистість перейме це в свою поведінку дуже високий. Закони і підзаконні нормативно-правові акти, державна політика, показники забезпечення членів суспільства якісним рівнем життя та можливість задоволення своїх потреб, не виходячи за межі правового обов'язку, є основними інструментами зовнішнього способу становлення поведінки суб'єкта. Вони взаємопов'язані із зовнішніми причинами, і в поєднанні трансформуються в модель діяння особи. Сучасний стан українського суспільства характеризується системною економічною кризою, що відбивається на психічному стані особи. Чинники, що здійснюють вплив на правомірну поведінку особи зумовлюють формування в осіб негативних психічних стереотипів, що отримують прояв у пасивності поведінки, негативному емоційному стану тощо. Врешті-решт це призводить до переосмислення соціальних цінностей, способу життя, і взагалі ставлення до свого існування.

Не останнє місце в чинниках, що впливають на правомірність поведінки відіграє суспільство, його групи, в яких перебуває індивід. Ще одним чинником, що впливає на правомірність поведінки особи, є ступінь напруги у суспільстві, результатом якої є деформація цінних орієнтацій особистості. У будь-якому суспільстві складається система загальних ціннісних орієнтацій – суто професійних, що адекватно відображають специфічність службової діяльності окремих груп осіб.

Необхідно також зазначити про чинники, які впливають на такий вид правомірної поведінки, як маргінальна. Маргінальна поведінка – це вид поведінки, який характеризується «проміжним» (прикордонним) між правомірним і протиправним станом особи. Маргінальна поведінка особи виражається в готовності до протиправних дій у разі зменшення нагляду за її поведінкою, але не стає антисуспільною, не призводить до правопорушення через страх юридичної відповідальності (наприклад,

пасажир оплатив проїзд в автобусі лише тому, що в нього зайшов контролер).

Чинниками маргіналізації в сучасному суспільстві на теренах України є: спад в економіці, безробіття, міграція, зростання злочинності, розпад соціальної сфери, криза системи цінностей. У зв'язку з цим виділяються економічні, політичні й соціальні фактори маргіналізації сучасного українського суспільства. Особливим чинником маргіналізації є відсутність єдиної шкали цінностей в умовах переходу, що підсилює деструктивізм маргінальності. У цих умовах в українському соціумі зростає процес соціальної атомізації індивідів. Люди не виявляють зацікавленості до групових цінностей, замикаючись на принципі самовиживання. Так, наприклад, специфічні особливості маргіналізації Криму пов'язані з погано організованими міграційними процесами. За рахунок мігрантів зростає кількість маргінальних елементів, які опинилися «на узбіччі життя» і орієнтовані на девіантну поведінку [3, с. 138].

Ми дійшли висновку, що форми вияву маргінальності, їхній конструктивізм і деструктивізм залежать від суспільно-історичних умов, що складаються у суспільстві. Маргіналізацію можна розглядати як наслідок трансформаційних процесів у суспільній системі і як стан дезадаптації соціальних суб'єктів до умов соціальної реальності, що змінюються внаслідок кризи ідентичності. В умовах трансформації сучасного суспільства України зростає деструктивна спрямованість маргінальності. Масова спадна мобільність в умовах загальної кризи, яка носить вимушений характер, тому що здійснюється під впливом зовнішніх факторів, пов'язаних із соціокультурними і соціально-економічними перетвореннями у суспільстві є головною характерною рисою маргінальної поведінки в Україні. Особливим чинником, що впливає на маргіналізацію в українському суспільстві є відсутність єдиної шкали цінностей в умовах переходу. Загальними ж детермінантами впливу можна виділити політичний і соціальний фактор.

Сьогодні в Україні існує недосконалість нормативно-правової бази, що отримує прояв у неповноті, нечіткості, суперечливості вимог норм права, що формує у населення суперечливе ставлення до цих норм, що різко знижує ефективність їх діяльності, а також зумовлює відбиття у свідомості елементів правового нігілізму. Наявність суперечностей між нормативно-правовими актами призводить до порушення внутрішньої єдності нормативно-правової бази. Це спричиняє негативний вплив на мотивацію правомірної поведінки суспільства. Тому усунення суперечностей і неузгодженості нормативно-правових актів є одним із напрямків, що сприятимуть вдосконаленню діяльності суспільства [5, с. 23].

Підводячи підсумок зазначеного вище, ми дійшли наступних висновків.

По-перше, реалізація правових норм в реальній поведінці людини це складний соціально і індивідуально-психологічний процес. Поведінку людини регулює її свідомість, дієвий характер якої витікає з принципу єдності свідомості і діяльності: діяльність людини обумовлює формування її свідомості, психічних процесів і властивостей, які, у свою чергу, регулюють цю діяльність і є умовою її адекватного виконання.

По-друге, правомірна поведінка є наслідком вибору особи і вона має свої детермінанти. Ними насамперед є внутрішній світогляд людини, її сутність, і нормативно-правовий механізм регуляції суспільства та поведінки у ньому.

По-третє, до чинників, що впливають на мотивацію правомірної поведінки особи, слід віднести обставини та умови соціально-економічного, організаційно-управлінського, морально-культурного, інтелектуального, психічного характеру. Вони впливають із життя суспільства і є віддзеркаленням його поведінки, якщо суспільство чинить так, то відсоток того, що особистість перейме це в свою поведінку дуже високий. По-четверте, не останнє місце в чинниках, що впливають на правомірність поведінки відіграє суспільство, його групи, в яких перебуває індивід; найважливішим результатом становлення особистості має бути чітко виражена самостійність особи у здатності приймати рішення і нести за них відповідальність. По-п'яте, чинниками

маргінальної поведінки в сучасному українському суспільстві є: спад в економіці, безробіття, міграція, зростання злочинності, розпад соціальної сфери, криза системи цінностей. У зв'язку з цим виділяються економічні, політичні й соціальні фактори маргіналізації сучасного українського суспільства. Особливим чинником маргіналізації є відсутність єдиної шкали цінностей в умовах переходу, що підсилює деструктивізм маргінальності. По-шосте, чинником, що впливає на конформістську поведінку, як вид правомірної поведінки, є соціально-політичний фактор. Є люди, які, орієнтуючись на тотальну солідарність із групою чи іншою спільністю, ніколи не виявляють свої особисті думки, переконання і цільові установки. Але навіть вони час від часу, опиняючись у певних ситуаціях, виявляють свої справжні настрої, які суперечать панівним у групі і суспільстві настроям.

Список використаних джерел

1. Рішення Конституційного Суду України від 22.09.2005 № 5-рп/2005 // Урядовий кур'єр від 05.10.2005 — № 188
2. Гормач М. І. Філософія: підруч. для вищої школи. – Харків: “Прапор”, 2004. – 385 с.
3. Кемалова Л.И. Факторы маргинализации современного украинского общества: специфика Крыма // Культура народов Причерноморья. – 2006. – № 73. – С.136-142.
4. Молдован В. В. Правознавство // Юридична література. – К.: “ІнЮре”, 2011. – 341 с.
5. Тимченко В.І. Формування професійної правосвідомості співробітників міліції (проблеми теорії і практики)/В.І. Темченко – К.: НАВСУ, ДС «Авангард», 2001.- 188 с.
6. Цимбалюк М. М. Онтологія правосвідомості / М. М. Цимбалюк. – К.: Атіка, 2008. – 410 с.

**Студент 101 групи ННІ № 3
Національної академії внутрішніх справ
Кобзар Владислав Валерійович¹**

ПРИНЦИП НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДДІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Найбільш значущим видом серед усіх наявних, який відокремлюється за цілою низкою показників, у тому числі щодо історії становлення, ролі в юридичному процесі, є суддівська діяльність. Її можна охарактеризувати за різними критеріями, але головним є діяльний підхід, визначення юридичних процедур і дій, властивих не суду в цілому, а окремо взятому судді, визначення вимог професійного та особистого характеру, які ставляться до особи юриста, що отримав права на заняття таким видом юридичної роботи. Якщо говорити про діяльність судової системи, то в такому разі вважається доцільним використовувати термін «судова діяльність», хоча таке термінологічне розмежування не має принципового характеру.

Професія судді є однією з найбільш складних юридичних професій. Це положення можна підтвердити низкою показників. Як носієві державної влади виключно судді надається право на здійснення правосуддя, що передбачає високий рівень професіоналізму й особистої відповідальності за прийняття справедливого та всебічно виваженого рішення у конкретній юридичній справі. Діяльність судді в загальному плані — це не тільки втілення в життя духу і букви закону, відновлення порушеного права, а й втілення соціальної справедливості, підтримка та забезпечення загально соціальних цінностей.

¹ Науковий керівник: Старицька О.О.